

گزارش «جوان» از مسیر اشتباهی که برای برخی از دانش‌آموزان ترسیم می‌شود

هدایت تحصیلی رؤیاهای دانش‌آموزان را به باد می‌دهد!

هدایت تحصیلی، کامل اجرا نشد

هدایت تحصیلی دانش‌آموزان باید طبق علاقه و همچنین نیازمندی جامعه باشد و از دوره ابتدایی تا پایان پایه نهم به صورت مرحله به مرحله انجام شود. در این رابطه حسین بیات، مدیر کل آموزش‌های فنی حرفه‌ای وزارت آموزش و پرورش گفت: «هدایت تحصیلی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش از ابتدای دوره اول ثانویه پایه نهم به صورت مرحله به مرحله انجام می‌شود اما تا به امروز این خواسته سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به صورت کامل محقق نشده و هدایت تحصیلی بیشتر در همان پایه نهم و مدارس متوسطه اول است تا دانش‌آموزان رشته تحصیلی خود را انتخاب کنند.»

بیات با اشاره به عوامل تأثیرگذار در هدایت تحصیلی، مطرح کرد: «یکی از افت‌های هدایت تحصیلی این است که والدین آینده و آمال برآورده نشده خود را برای بچه‌های خود بخواهند و اینگونه موجب هدایت فرزندان خود به رشته‌های تحصیلی‌ای می‌شوند که علاقه خاصی به آنها ندارند. عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، توجه به دروس مختلف در متوسطه اول و نظر مشاوران و معلمان و تست‌های رغبت در هدایت تحصیلی اثرگذار است.»

او گفت: «از تمامی استان‌ها خواسته شده است در هفته مشاوران دانش‌آموزان را به هنرستان‌ها ببرند تا با شغل‌ها و حرفه‌ها آشنا شوند. اصناف و دستگاه‌های مختلف در مدرسه حضور پیدا می‌کنند تا شغل خود را معرفی کنند و اینها همه موجب اطلاعات‌دهی به دانش‌آموزان رایج به شغل‌ها می‌شود اما باید در این زمینه سرمایه‌گذاری بیشتری کرد و زمان بیشتری از آموزش را به این موارد تخصیص داد.»

افزایش ظرفیت هنرستان‌ها و معرفی مشاغل

مدیریت هدایت تحصیلی بر عهده معاونت پرورشی است. اصغر باقرزاده، معاون پرورشی و فرهنگی وزارت آموزش و پرورش بیان اینکه امسال به دنبال افزایش ظرفیت هنرستان‌ها هستیم، گفت: «اقداماتی جهت ارتقای آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته‌ها و مشاغل مختلف در حال انجام است.»

او با تأکید بر اینکه این باور غلط در خانواده‌ها که دانش‌آموزان ضعیف‌تر به رشته‌های فنی حرفه‌ای و کار دانش می‌روند باید برطرف شود، گفت: «دنیای امروز به افراد ماهر نیاز بیشتری دارد. آمایش حرفه‌ای هم نشان می‌دهد در آینده نیاز بازار کار بیشتر به نیروی تکنیسین و فنی حرفه‌ای است، از همین رو در حال افزایش ظرفیت هنرستان‌ها هستیم.» باقرزاده ادامه داد: «از حیث آمادگی روحی و روانی بچه‌ها باید در این راستا برنامه‌ریزی کنیم و کار ویژه‌ای انجام دهیم. ما بسته‌های صوتی و تصویری معرفی مشاغل را آماده و توزیع خواهیم کرد.»

معاون پرورشی و فرهنگی وزارت آموزش و پرورش اظهار داشت: یک میلیون و ۱۰۰ هزار دانش‌آموز مشمول هدایت تحصیلی هستند و تقریباً همه آنها مراحل اولیه را طی کرده و به سؤالات مربوط به آزمون رغبت و توانایی پاسخ داده‌اند. اکنون در مرحله ثبت نظرات اولیه و معلمان قرار داریم و به زودی بارگذاری ظرفیت رشته‌ها توسط مدیران مدارس انجام می‌شود. پس از آن فرم‌های ۶ و ۷ که باید از سوی معاونت پرورشی صادر شود، صادر می‌شود و در اختیار مدیران قرار خواهد گرفت. ما خردادماه نظرات را جمع‌آوری و در هفته اول تیرماه، نمونه برگ‌های ۶ و ۷ هدایت تحصیلی را در اختیار اولیا و دانش‌آموزان قرار می‌دهیم که بتوانند به مراکز آموزشی مراجعه کنند و بر اساس مشاوره‌هایی که دریافت می‌کنند در پایه دوم ثبت‌نام کنند.

۴۰ درصد رشته‌های بدون آینده شغلی از کنکور حذف می‌شود

۴۰ درصد رشته‌هایی که هیچ آینده شغلی ندارد، از دفترچه انتخاب رشته کنکور حذف می‌شود. این خبر را قاسم عموعبادینی، معاون آموزشی وزارت علوم داد و گفت: «حدود ۲ هزار رشته تحصیلی در این کمیته بررسی می‌شود و رشته‌های تحصیلی‌ای که شغلی برای آنها وجود ندارد که ما فکر می‌کنیم حدود ۴۰ درصد از این ۲ هزار رشته تحصیلی است، اگر قطعی شود که شغل ندارند و مورد استقبال نیستند، از دفترچه کنکور حذف می‌کنیم.» او ادامه داد: مابقی رشته‌ها را هم مشروط می‌کنیم که اگر در بورس صنعت و جامعه یا از سوی دولت نیاز محوری اعلام شود و اعلام کنند این رشته را می‌خواهند و برای دانشجوی ما مشکل شود برای این رشته‌ها تا ۹۰ درصد در آینده شغل وجود دارد، وارد دفترچه کنکور می‌شود.»

اگر کسی از ما راهنمایی بخواهد و با مشورتی که به او داده‌ایم، در مسیر اشتباهی قرار بگیرد، قطعاً عذاب وجدان می‌گیریم و می‌خواهیم زمان به عقب برگردد تا او را برای رسیدن به مسیری که در آن موفق می‌شود، برگردانیم، اما وزارت آموزش و پرورش هر سال دانش‌آموزان زیادی را به سمت رشته‌هایی که در آن موفق نیستند، هدایت می‌کند و عزمی برای اینکه اشتباهش را تکرار نکند، ندارد. هر سال برای حدود یک میلیون دانش‌آموز هدایت تحصیلی انجام می‌شود. سرنوشته دانش‌آموزان بعد از ۹ سال درس خواندن با هدایت تحصیلی مشخص می‌شود اما عمدتاً این کار به صورت تحصیلی انجام می‌شود و بدتر اینکه دانش‌آموز با نمره سنجیده می‌شود و متأسفانه استعدادهاش به صورت کشف‌نشده‌ای باقی می‌ماند. در این میان ایده‌آل‌گرایی خانواده‌ها نسبت به آینده شغلی فرزندان و چشم و هم‌چشمی‌های پیش‌آمده، اجرای مؤثر طرح هدایت تحصیلی را با اختلال بیشتری مواجه کرده است.

قرار بود هدایت تحصیلی دانش‌آموزان را وارد مسیر رسیدن به شغلی که در آن موفق هستند، کند اما شاهد هستیم که این کار به درستی انجام نمی‌شود. برخی از جوانان با وجود تحصیلاتی که دارند، نمی‌توانند شغل مناسبی را انتخاب کنند و سؤال این است که چرا پیش از رسیدن آنها به این نقطه، فکری برای شان نشده است؟ به همین دلیل است که برخی از جوانان از این شاخه به آن شاخه می‌پرند و گاهی ناامید از مسیری که در آن قرار گرفته‌اند، متوقف می‌شوند.

■ هدایتی غیر مفید و غیر مؤثر

چرا هدایت تحصیلی دانش‌آموزان به درستی انجام نمی‌شود؟ مسئله‌ای که نیاز به بررسی دارد تا موانع بر سر راه اجرای مؤثر هدایت تحصیلی برداشته و راهکاری برای آن اندیشیده و اجرایی شود. به تازگی حمید یزدانی، مدیر کل دوره متوسطه اول وزارت آموزش و پرورش در مورد آسیب‌شناسی هدایت تحصیلی در نظام آموزش و پرورش گفت: «اجرای نظام ۳-۳-۳ در مدارس کشور، هدایت تحصیلی به معاونت پرورشی سپرده شد که این نوع هدایت تحصیلی بی‌فلسفه چرا که مشاور پرورشی در مدت‌زمان اندک نمی‌تواند هدایت مفید و مؤثری داشته باشد، در حالی که معلمان ۳۰ ساعت در

هفته با دانش‌آموزان هستند و می‌توانند استعداد دانش‌آموزان را بسنجند و نقش مؤثرتری در هدایت تحصیلی و شغلی آنها ایفا کنند.»

یزدانی افزود: «متأسفانه به دلیل اینکه هدایت تحصیلی در این سال‌ها درست انجام نگرفته است، وضع آشفته‌ای داریم و رشته ریاضی در مناطق خالی مانده و انبوهی از دانش‌آموزان در رشته تجربی مشغول تحصیل هستند.»

او با اشاره به آشفته‌گی سامانه سیدا در سال گذشته و هدایت تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس عملکرد تحصیلی بیان کرد: «تاریخ مصرف اینگونه هدایت تحصیلی چند سالی است که در دنیا تمام شده است و با توجه به خط‌هایی که در این سال‌ها انجام شده، باید امر هدایت تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان ذیل معاونت متوسطه قرار گیرد.»

مدیر کل دوره متوسطه اول وزارت آموزش و پرورش اظهار داشت: «شاخص‌های هدایت تحصیلی در مشاوره دانش‌آموزان رعایت نمی‌شود و آزمون‌های رغبت و توانایی دانش‌آموزان در کافی‌نت‌ها صورت می‌گیرد که نمی‌تواند هدایت تحصیلی و شغلی مؤثری ایجاد کند.»

به گفته یزدانی، هنجارهای اجتماعی نوعی پیوستگی و رابطه معنادار با هدایت تحصیلی دارند و دانش‌آموزان بر اساس علایق، توانایی و استعداد خود رشته انتخاب نکرده‌اند.

■ لزوم وجود مشاوران تحصیلی از دبستان تا کنکور

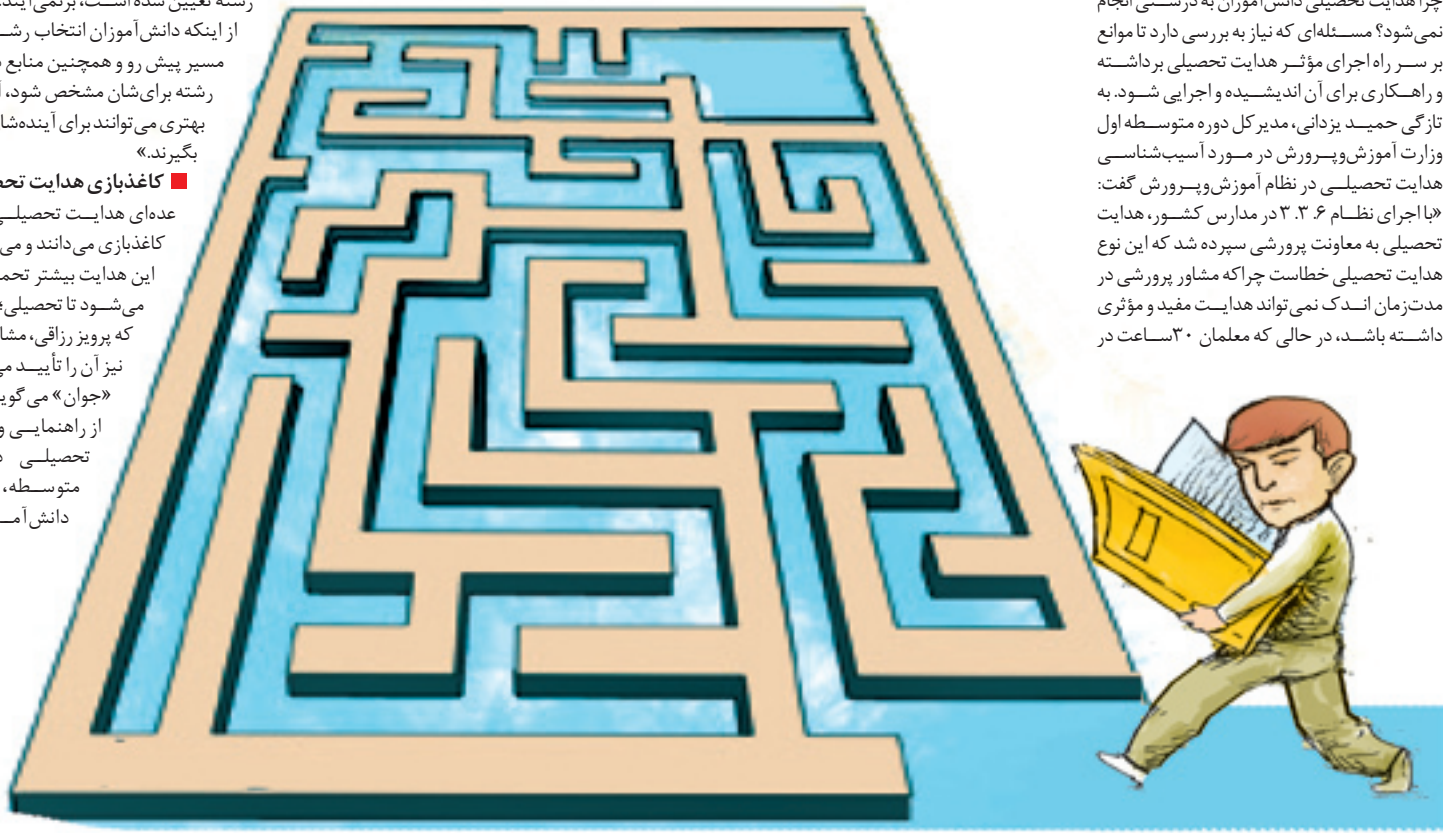
شاید اصلی‌ترین مانع برای هدایت مناسب دانش‌آموزان به سمت تحصیلی که در آن موفق خواهند بود، نبود مشاوره تحصیلی متخصص در

در حالی که هدف اصلی هدایت تحصیلی کشف استعداد و علاقه دانش‌آموز است و باید ملاحظات اصلی انتخاب رشته تحصیلی او باشد اما

اینها فقط کاغذبازی است و استعداد دانش‌آموز تحت تأثیر سیاست‌های غلط آموزش و پرورش قرار می‌گیرد

مدارس باشد؛ موضوعی که پائته‌آذری، معاون سابق آموزش متوسطه اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران به آن اشاره کرد و گفت: «یکی از راهکارها برای هدایت دانش‌آموزان به سمت تحصیلی که در آن موفق هستند، این است که رشته «مشاوره تحصیلی» در دانشگاه‌ها ایجاد شود و این مشاوران از دبستان تا کنکور مقله هدایت تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان

را بر عهده بگیرند.»

دری با بیان اینکه هدایت تحصیلی روی کاغذ طرح خوبی است و راهکارهای خوبی ارائه داده است، گفت: «بر اساس این طرح وظیفه نظام تعلیم و تربیت است که دانش‌آموز خلاق، کارآفرین و بسا مهارت تربیت کند.»

او با بیان اینکه هدایت تحصیلی باید طبق علاقه و نیازمندی جامعه هدایت شوند، اظهار داشت: «در کشورهای پیشرفته پس از ۹ سال درس خواندن عموماً به دانش‌آموزان یک دیپلم علوم داده می‌شود و دانش‌آموز وقتی وارد سال دهم می‌شوند، انتخاب می‌کند که در دبیرستان یا هنرستان فنی درس بخواند و به این شکل دانش‌آموز فرصت مهارت‌آموزی و اندیشه‌ورزی و کار پیدا می‌کند.»

دانش‌آموزان زیادی با رؤیای پزشک شدن رشته تجربی را انتخاب می‌کنند اما از آنجا که به درستی راهنمایی نمی‌شوند، بعد از مدتی از رشته انتخابی‌شان پشیمان می‌شوند. شایان یکی از دانش‌آموزان مقطع دهم است که سال گذشته رشته تجربی را انتخاب کرده است. او در رابطه با رشته‌ای که در آن درس می‌خواند، می‌گوید: «می‌خواهم دکتر چشم‌پزشک شوم برای همین رشته تجربی را انتخاب کردم، اما هنگام انتخاب رشته تجربی از مشاوره‌های مختلف کتاب‌ها اینقدر زیاد است.»

او ادامه می‌دهد: «رؤیای پزشک شدن در سرم شکل گرفته است و هم‌کلاسی‌های من هم با همین رؤیایه رشته تجربی آمده‌اند اما خیلی‌های‌شان پشیمانند چراکه از عهده درس‌های سنگینی که در این رشته تعیین شده است، برمی‌آیند. اگر پیش از اینکه دانش‌آموزان انتخاب رشته کنند، مسیر پیش رو و همچنین منابع درسی آن رشته برای‌شان مشخص شود، آنها با دید بهتری می‌توانند برای آینده‌شان تصمیم بگیرند.»

■ کاغذبازی هدایت تحصیلی!

عده‌ای هدایت تحصیلی را نوعی کاغذبازی می‌دانند و می‌گویند که این هدایت بیشتر تحمیلی انجام می‌شود تا تحصیلی؛ موضوعی که پرویز زرقی، مشاور مدرسه نیز آن را تأیید می‌کند و به «جوان» می‌گوید: «هدف از راهنمایی و هدایت تحصیلی در دوره متوسطه، هدایت دانش‌آموزان به

مناسب‌ترین رشته تحصیلی بر اساس استعداد و علاقه آنها و همچنین به تناسب امکانات و نیازهای کشور است، اما نزدیک پنج سال است که آموزش و پرورش پایان خردادماه، اطلاعیه‌ای را صادر می‌کند که هدایت تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس مبنای آموزشی و درسی باشد و بر اساس این اطلاعیه به رغبت دانش‌آموز اهمیت کمتری داده می‌شود.»

او ادامه می‌دهد: «۱۵ درصد آزمون استعداد، ۱۵ درصد آزمون رغبت، ۱۰ درصد نمره‌ای که دانش‌آموز می‌دهد و ۵ درصد نظر اولیا، ۱۰ درصد نظر مشاوره و ۱۰ درصد تشخیص معلم و در نهایت ۳۵ درصد نیز توسط آموزش و پرورش تعیین می‌شود، در حالی که هدف اصلی هدایت تحصیلی کشف استعداد و علاقه دانش‌آموز است و باید ملاحظات اصلی انتخاب رشته تحصیلی او باشد اما اینها فقط کاغذبازی است و استعداد دانش‌آموز تحت تأثیر سیاست‌های غلط آموزش و پرورش قرار می‌گیرد.»

این مشاور مدرسه با بیان اینکه هدایت تحصیلی، تحمیلی شده است، می‌گوید: «برخی از اولیا که تحمل هدایت تحصیلی را فهمیده‌اند، نسبت به این مسئله گلایه دارند و وقتی می‌بینند که هدایت تحصیلی به صورت صوری انجام می‌شود، برای پر کردن فرم‌های هدایت تحصیلی، تمایل زیادی ندارند، البته امیدواریم امسال این بخشنامه عجیب صادر نشود.»

او به ضعف دیگری در هدایت تحصیلی اشاره می‌کند و می‌گوید: «مدارس بر اساس کلاس‌هایی که دارند ظرفیت تعیین می‌کنند و بر اساس ظرفیت موجود، دانش‌آموزان هدایت می‌شوند، در صورتی که باید نیاز دانش‌آموز و استعداد او مدنظر قرار گیرد و بر اساس آن ظرفیت کلاس‌ها کمتر یا بیشتر شود. مثلاً یک مدرسه‌ای، چهار کلاس ۳۰ نفره برق و الکترونیک دارد. اگر تقاضا برای رشته برق و الکترونیک بیش از این ظرفیت باشد، او را به سمت رشته دیگری هدایت می‌کنند در صورتی که علاقه او نیست.»

زرقی اظهار می‌دارد: «بر اساس اصول واقعی هدایت تحصیلی، وزارتخانه آموزش و پرورش باید بر اساس استعداد و رغبت دانش‌آموزان ظرفیت‌سازی کند، یعنی باید ببینند هر سال چند دانش‌آموز چه رشته‌هایی را می‌خواهند و آن وقت به مناطق اعلام کنند که ظرفیت کلاس‌های‌شان را کم و زیاد کنند یا حتی کلاس جدیدی را که رغبت دانش‌آموزان برای آن زیاد است، تشکیل دهند اما متأسفانه چنین اتفاقی نمی‌افتد و در نهایت علاقه‌مندی دانش‌آموز و رضایتمندی شغلی که باید در آینده داشته باشد، محقق نمی‌شود.»

او در پایان می‌گوید: «افراد زیادی هستند که رشته‌ای را خوانده‌اند که اصلاً مرتبط با شغل‌شان نیست. مثلاً فردی به کار حسابداری مشغول است اما رشته شیمی خوانده است! این افراد به دلیل هدایت تحصیلی اشتباه، بخشی از عمر‌شان به هدر رفته است و از آنجا که خودشان را در این رشته موفق ندیده‌اند، به مؤسسات آموزشی رفته‌اند و برای رسیدن به شغل موردعلاقه‌شان تلاش کرده‌اند؛ مسئله‌ای که باید هر چه سریع‌تر حل شود تا دانش‌آموزان با هدایت تحصیلی اشتباهی وقت‌شان هدر نرود.»

نواقص هدایت تحصیلی در گفت‌وگوی «جوان» با معاون اسبق وزارت آموزش و پرورش

جای خالی آمایش سرزمینی در هدایت تحصیلی

چنین اتفاقی افتاده است؟

افراد با این استدلال که آینده پزشکی خوب است، رشته تجربی را مهم می‌دانند، اما مگر این در حالی است که هنرستان‌ها مستلزم هزینه و ردیف بودجه‌ای مستقل هستند. من معتقدم آموزش و پرورش به تنهایی توان این‌کار را ندارد و برای اجرای شدن آن باید فرادستگاهی اندیشیده شود، یعنی باید وزارت صمت، وزارت جهاد کشاورزی و حتی بخش خصوصی پای کار بیایند.

و در حال حاضر جامعه به سمت رشته تجربی گرایش پیدا کرده است، چرا

حضور در رشته‌های فنی حرفه‌ای تأکید کرده‌اند، باید به سمت تعدیل رشته‌های نظری و توسعه رشته‌های فنی حرفه‌ای و کار دانش حرکت کنیم. این در حالی است که هنرستان‌ها مستلزم هزینه و ردیف بودجه‌ای مستقل هستند. من معتقدم آموزش و پرورش به تنهایی توان این‌کار را ندارد و برای اجرای شدن آن باید فرادستگاهی اندیشیده شود، یعنی باید وزارت صمت، وزارت جهاد کشاورزی و حتی بخش خصوصی پای کار بیایند.

و در حال حاضر جامعه به سمت رشته تجربی گرایش پیدا کرده است، چرا

روی این مسئله تأثیر زیادی دارد، زیرا رشته‌های نظری برای آنها برآمدتر است. هیچ هنرستانی در بخش توسعه مدارس غیردولتی توسعه داده نشده است، اما تا دل‌تان بخواهد مدارس نظری توسعه داده می‌شود، آن هم با شهریه‌های ۵۰ میلیون تومانی! چرا که این مدارس سودآور اما هنرستان‌ها مستلزم هزینه هستند، بنابراین در حالی که رشته برق راه انداخته‌ایم، اما برایش امکانات بروز نداریم یا مثلاً رشته مکانیک ایجاد کرده‌ایم اما استادکار و هنرآموز متخصص برای آن وجود ندارد. همانطور که رهبر معظم انقلاب نیز به ترغیب دانش‌آموزان برای

شود و مؤثر باشد، اما این اتفاق نیفتاده است و در برنامه هفتم توسعه هم هیچ چیزی از این موضوع مشاهده نمی‌شود، بنابراین به صراحت می‌گویم که آموزش و پرورش تعطیل است و بی‌نیایی موجود در مدیریت آن نیز یکی از عوامل است.

بسیاری از کشورها برای کمبود نیروی انسانی در مشاغل مختلف از مقاطع ابتدایی مدارس برنامه‌ریزی می‌کنند و به دنبال کشف استعدادها می‌گردند، اما در کشور ما نسبت به این مسئله بی‌توجهی شده است، چرا؟

ما هدایت تحصیلی را به حال خود رها کرده‌ایم. وقتی از مافیای کنکور صحبت می‌کنم دلایل همین است چرا که آنها می‌خواهند رشته‌های نظری ادامه پیدا کنند. بدتر اینکه اصلاً ما چیزی به نام برنامه‌ریزی آمایش سرزمینی نداریم. در این بخش استانداری‌ها باید ایفای نقش کنند. نباید هر رشته‌ای در هر استانی وجود داشته باشد. یک استان قطب کشاورزی و استان دیگر قطب صنعتی است. باید با توجه به این نیازها، هدایت تحصیلی را مدنظر قرار دهیم.

به نظر شما بی‌هدفی ایجاد شده در بین برخی از جوانان مرتبط با همین موضوع است؟ اینکه افراد فارغ‌التحصیل می‌شوند اما نمی‌دانند چه کاری انجام دهند؟

بله. بیشترین بیکاری مربوط به افرادی است که تحصیل کرده هستند. وقتی به آنها مهارتی یاد نداده‌ایم و با بازار کار هم ارتباط نداشته‌اند، عملاً سودمندی آموزش‌ها را جدی نگرفته‌ایم و آنها را بدون مهارت و بدون علم به اینکه چه کاری باید انجام دهند، رها کرده‌ایم.

مافیای کنکور می‌خواهد رشته‌های نظری ادامه پیدا کند. بدتر اینکه اصلاً ما چیزی به نام برنامه‌ریزی آمایش سرزمینی نداریم. نباید هر رشته‌ای در هر استانی وجود داشته باشد. یک استان قطب کشاورزی و استان دیگر قطب صنعتی است. باید با توجه به این نیازها، هدایت تحصیلی را مدنظر قرار دهیم

مافیای کنکور می‌خواهد رشته‌های نظری ادامه پیدا کند. بدتر اینکه اصلاً ما چیزی به نام برنامه‌ریزی آمایش سرزمینی نداریم. نباید هر رشته‌ای در هر استانی وجود داشته باشد. یک استان قطب کشاورزی و استان دیگر قطب صنعتی است. باید با توجه به این نیازها، هدایت تحصیلی را مدنظر قرار دهیم